

היום נלמד בעזרת ה':

ראש השנה דף יט

(המשך מדף קודם)

למדנו בדף הקודם מחלוקת האם לאחר חורבן בית המקדש בטלה 'מגילת תענית' (שבה היו כתובים הימים הטובים שתקנו רבנן בעקבות ניסים שנעשו לעם ישראל), או שעדיין נוהגים את הימים הטובים הללו.

מותיב רב אחא... בתלתא בתשרי: הגמרא מניחה שיום זה שביטלו בו את השטרות היה לאחר החורבן, שאם לא כן הרי בכל מקרה היה זה יום טוב שהרי בג' תשרי צום גדליה, ובזמן בית המקדש הוא לששון ולשמחה. לפי זה קשה על מאן דאמר שבטלה מגילת תענית, שהרי לא יתכן שלאחר שבטלה יוסיפו יום טוב חדש?

לא נצרכה אלא לאסור את שלפניו: התוספת ביום טוב החדש (של ביטול השטרות) בג' תשרי הוא בכדי לאסור גם את היום שלפניו (הלא הוא ב' בתשרי) בהספד תענית – כפי שיובא להלן שבימים הטובים הכתובים במגילת תענית תקנו לאסור גם את היום שלפניו וגם את היום שלאחריו.

אך קשה שכבר יום ב' בתשרי לכאורה אסור מכך שהוא יום שלאחר ראש חודש? הגמרא מתרצת שמכיון שראש חודש מקורו מדאורייתא רק הוא אסור בלבד.

ועדיין יום ב' תשרי הוא יום שלפני צום גדליה האסור כבר בתענית (שהרי מדובר בזמן בית המקדש), ומה מוסיף יום טוב של ביטול שטרות? הגמרא מתרצת שהוא מדברי קבלה (=מדברי נביאים, זכריה פרק ח', יט' כפי שהובא בדף הקודם).

בעשרים ותמניא ביה אתת בשורתא טבתא: בעשרים ושמונה לחודש אדר הגיעה בשורה טובה ליהודים שהתבטלו הגזירות על הדת, ואתו היום עשאוהו יום טוב. מכיון שרבי יהודה בן שמוע מוזכר במעשה, בהכרח שהיה זה לאחר חורבן בית המקדש, שהרי הוא היה תלמידו של רבי מאיר שחי לאחר החורבן. ואם כן קשה למאן דאמר שבטלה מגילת תענית שהרי אם היא בטלה לא יתכן שיתקנו יום טוב חדש?

(המשך בדף הבא ↓)

העובדה שרבי מאיר חי לאחר החורבן היא מסדר הדורות: רבי מאיר - הוא תלמידו של רבי עקיבא - שהיה תלמידו של רבי אליעזר - שהיה תלמידו של רבן יוחנן בן זכאי שבימיו נחרב בית המקדש.

הגמרא מוכיחה שרבי יהודה בן שמוע היה תלמידו של רבי מאיר, מהמשנה בענין כלי זכוכית בה רבי יהודה בן שמוע אומר דין בשם רבו רבי מאיר:

כלי מתכות וכלי חרס נטמאים מהתורה, אבל כלי זכוכית לא נטמאים מהתורה, ורבנן גזרו עליהם טומאה (כדין כלי חרס הואיל והם מיוצרים מהחול כמותם). כלי שנטמא ולאחר מכן ניקב ואינו ראוי עוד לשימוש - פקעה טומאתו ממנו. אמנם אם לאחר מכן תקנו את הכלי - גזרו רבנן שתחזור לו טומאתו הישנה. כל זה בכלי מתכות שטומאתם מדאורייתא, אבל בכלי זכוכית שטומאתם מדרבנן לא גזרו רבנן שתחזור הטומאה.

אמנם כלי זכוכית שניקב וסתם את הנקב באֶבֶר (= עופרת שהיא סוג של מתכת), מכיון שה"מעמיד" של הכלי הוא מתכת - נהיה לכלי דין של 'כלי מתכות' שחוזרת עליו הטומה הישנה - לדעת רבי מאיר, אבל לדעת חכמים מכיון שעיקר הכלי הוא זכוכית לא חוזרת הטומאה.

תנאי היא: הגמרא מתרצת שבאמת נחלקו התנאים האם בטלה מגילת תענית, וזהו החילוק שבין הסוגיות הנ"ל.

לא מצינו דלא איצטריך: כוונת רבי חיננא בר כהנא לומר שלא היה צורך לעבר את אלול (=חודש בן ל" יום) מימות עזרא, אך אם היה צורך (שלא יתקלקלו חגי תשרי מפני המתים או הירקות כפי שיבואר להלן) היו מעברים אותו. ואפילו שבעקבות כך לא יעשו בני הגולה את ראש השנה בזמנו, כי יסברו שאלול לא התעבר כבשאר שנים והוא בן כט' יום.

ואילו נתעברה השנה יוצאין אף על אדר שני: לאחר שיצאו השלוחין בראש חודש אדר להודיע לגולה מתי חל ראש חודש (בכדי שידעו מתי יחול פורים), ישבו בית דין והחליטו לעבר את השנה ולהוסיף חודש 'אדר ב' - משמע במשנה שלא יוצאים שוב השלוחין להודיע לגולה מתי חל ראש חודש אדר ב'. אמנם מצאנו ברייתא החולקת על כך וסוברת שיוצאים גם על אדר ב'. הגמרא מבארת את סיבת מחלוקתם.

כל מצוות הנוהגות בשני נוהגות בראשון: כל מצוות הפורים נוהגות גם בחודש אדר א'. כלומר אם חגגו את חג הפורים כהלכתו, ונתעברה השנה - יצאו ידי חובה ואין צריכים לחגוג שוב את פורים באדר ב'. ולכן אין צורך שיצאו השלוחין שוב להודיע מתי יחול פורים באדר ב'.

והכא בעיבור שנה קמיפילגי: כאשר מעברים את השנה בחודש נוסף – נהפך חודש אדר א' לחודש המעובר, ואילו חודש אדר ב' הוא חודש אדר האמיתי בבכל שנה.

נחלקו הדעות כאשר מעברים את השנה האם עושים את חודש אדר א' דוקא מלא בן ל' יום (וקובעים את ראש חודש אדר ב' ביום ה-לא'), או שיתכן שיהיה חודש מלא ויתכן חסר. נמצא שלפי הדעה הראשונה אין צורך לשלוחים להודיע מתי חל אדר ב', מכיון שכשאר יראו בני הגולה שלא הגיעו השלוחים בבכל שנה בחודש ניסן, יבינו שעיברו בית דין את השנה ואם כן חודש אדר א' מלא, ויספרו ל' יום ולאחר מכן יתחילו למנות את חודש אדר ב'.

העיד רבי יהושע בן לוי: הגמרא מביאה שלוש דעות היאך קובעים בית דין את ימי שני האדרים בשנה מעוברת:

קהלא קדישא דירושלים – שני האדרים חסרים. ולכן מקדשים את ראש חודש אדר ב' ביום העיבור (=יום השלושים) של חודש אדר א', וכן מקדשים את ראש חודש ניסן ביום העיבור של חודש אדר ב'.

משום חגי זכריה ומלאכי – יתכן מלאים יתכן חסרים ויתכן אחד כך ואחד כך.

משום רבינו (= רב) – לעולם הראשון מלא והשני חסר, אלא אם כן נודע שבארץ ישראל קדשו את חודש אדר ב' בזמנו - דהיינו ביום שלושים של חודש אדר א', ועשו את אדר א' חסר.